Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 11.4.2024, KAA 3/2023 vp

Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijan lausunto kansalaisaloitteeseen koskien valvottua käyttötilaa huumeita käyttäville

1 Asia

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt 11.4.2024 Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi seuraavassa asiassa: KAA 3/2023 vp Valvottu käyttötila huumeita käyttäville. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että käynnistettäisiin lainvalmistelu mahdollistamaan huumausaineiden käyttötilakokeilu.

2 Lausunto

Nykyisen lainsäädännön puitteissa ei ole mahdollista perustaa huumeiden käyttöhuoneita. Huumausaineen käyttörikos on rangaistava teko ja kaikenlainen huumausaineiden käsittely on säädetty laajalti rangaistavaksi rikoslain 50 luvussa yritys-, valmistelu- ja edistämisvaiheita myöten, minkä lisäksi rikokseen sovelletaan yleisiä avunantoa ja yllytystä koskevia osallisuusäännöksiä. Myös oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovelletaan ja julkisyhteisökin on oikeushenkilö. Poliisilla on ehdoton kirjaamisvelvollisuus tietoonsa tulleesta rikosepäilystä ja lähtökohtainen esitutkintapakko. RL 50:7 §:n toimenpiteistä luopumista koskevat säännös ei koske poliisia, vaan syyttäjää ja tuomioistuinta. Muutkaan syyttämättä jättämistä ja niihin perustuvat esitutkinnan rajoittamista koskevat säännökset kuten myöskään esitutkintalain 3 luvun 9 §:n mukainen esitutkinnan toimittamatta jättäminen eivät oikeuta poliisia sallimaan sellaista toimintaa, jossa rikosilmoitusta kirjaamatta tai esitutkintaa suorittamatta voitaisiin sallia kaikkien tunnistamattomien henkilöiden käyttävän huumausaineita tietyssä rajatussa paikassa. Poliisin tulee selvittää jokaisen huumausaineen käyttäjän henkilöllisyys ja takavarikoida huumausaineet niiden laadun ja määrän selvittämiseksi.

Huumausaineiden käyttö lisää huumausaineiden maahantuontia ja kauppaa. Tässä rikollisuuden muodossa on korostetusti kyse kansainvälisestä, vakavasta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta, jossa taloudellisia voittoja tavoitellaan häikäilemättömästi ihmisten hengen ja terveyden kustannuk-

HELSINGIN POLIISILAITOS
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 HELSINKI
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puh. 0295 470 011, Faksi 0295 411 622

sella. Huumeiden käyttö lisää myös muuta rikollisuutta, aiheuttaa järjestyshäiriöitä ja sillä on laajakantoisia haitallisia yhteiskunnallisia vaikutuksia terveydellisten ja sosiaalisten haittojen vuoksi. Huumeiden käyttöä rahoitetaan rikoksilla kuten omaisuus- ja ryöstörikoksilla, petoksilla, tekemällä huumausainekauppaa ja väkivaltaisella velanperinnällä.

Huumausaineiden käyttöhuoneen sallivassa laissa olisi haasteellista riittävän tarkoin määritellä sallittu toiminta, käyttäjien ja henkilökunnan oikeudet ja velvollisuudet sekä valvonta. Laissa tulisi ottaa kantaa sallitun huumausaineen lajiin ja olomuotoon, käyttöannoksen kokoon, käyttötapaan, käyttökertojen määrään ja tiheyteen sekä siihen, miten nämä luotettavasti todennettaisiin ennen käyttöä. Huumausaineet on hankittu laittomilta markkinoilta eikä niiden osalta ole olemassa lääkeviranomaisten tai valmistajien antamia suosituksia turvallisesta annostelusta. Huumausaineiden käyttöhuoneissa voi tapahtua yliannostuksista johtuvia kuolemia tai sairauskohtauksia. Laissa tulisi turvata riittävä lääkinnällisen avun saatavuus tapahtumapaikalla.

Lisäksi laissa tulisi ottaa kantaa siihen, valvotaanko tilaa esim. poliisin tai järjestyksenvalvojien toimesta tai valvontakameroiden avulla ja minkä rikosten selvittämiseen valvontahavaintoja voidaan käyttää. Käyttöhuoneissa voi tapahtua käyttäjien välisiä rikoksia kuten pahoinpitelyjä tai anastusrikoksia, mitä varten tulisi säätää sote-henkilökunnan vaitiolovelvollisuudesta ja sen mahdollisesta väistymisestä esitutkinnassa. Mikäli asiasta ei säädetä, on vaarana, että käyttöhuoneista muodostuu huumausaineiden käyttörikosten lisäksi myös muiden rikosten osalta rikoksentekovastuusta vapaata aluetta samaa tapaan kuin sairaaloista on tullut sen vuoksi, että käytännössä terveydenhuoltoviranomaiset eivät STM:n ja HUS:in ohjeistuksien mukaisesti luovuta poliisille rikoksesta epäillyn henkilöllisyystietoja potilassuojaan vedoten perusmuotoisissa rikoksissa. Tämä johtuu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevasta todistamiskiellosta, joka väistyy vain erittäin vakavien rikosten kohdalla (maksimirangaistus väh. 6 vuotta vankeutta) ja muiden rikosten osalta OK 17:5 §:n 2 momentin nojalla vain silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on rikosasiassa asianosaisen asemassa. Tämän asiaintilan ja sitä koskevan oikeuskäytännön on Helsingin poliisilaitos tuonut esille paraikaa SM:ssä käynnissä olevassa lainsäädäntöhankkeessa poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi.

Käyttöhuoneen ympäristössä saattaa esiintyä järjestyshäiriöitä ja mm. omaisuusrikoksia, sillä huumeiden käyttäjät rahoittavat käyttöään omaisuusrikoksilla. Lisäksi huumausainekauppa saattaa keskittyä käyttöhuoneiden läheisyyteen. Tämä todennäköisesti lisäisi niin näkyvän kuin salaisen poliisivalvonnan tarvetta käyttöhuoneiden läheisyydessä. Käyttöhuoneet voivat lisätä huumausaineiden käyttöä ja kysyntää sekä vaikeuttaa poliisin mahdollisuuksia päästä huumausaineita myyvien henkilöiden ja siten järjestäytyneen rikollisuuden jäljille. Nuoret voivat myös hakeutua käyttöhuoneisiin, jotka saattavat jopa alentaa kynnystä suonensisäisiin huumeisiin

siirtymiseen tai ylipäänsä eri huumausaineiden kokeiluun. Sallitun käytön piiristä tulisi rajata pois nuoret ja ensikertalaiset. Tämä voisi tapahtua siten, että käyttöhuonetta voisivat käyttää vain lääkärin todistuksella vakavasta huumeriippuvuudesta kärsivät henkilöt. Käyttäjien henkilöllisyys tulisi siten todeta luotettavasti ennen käyttöä. Käyttöhuoneiden henkilökunnan turvallisuudesta tulisi myös huolehtia riittävästi.

Helsingin poliisilaitos ei lähtökohtaisesti näe tarvetta käyttöhuoneiden perustamiselle, mutta ei vastusta sitä koskevan selvitystyön aloittamista. Helsingin poliisilaitos vastustaa ainakin yleistä huumausaineiden käytön dekriminalisointia. Mahdollisen käyttöhuoneiden sallivan lainsäädännön tulisi olla aluksi kokeiluluonteinen ja mahdollisesti määräaikainen pilottihanke, jonka toimivuutta testattaisiin ensin tietyllä paikkakunnalla. Tähänkin toki liittyy ongelmia kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta.

Vasta laajan ja perusteellisen selvityksen, muiden viranomaisten (etenkin sosiaali- ja terveysministeriö) ja asiantuntijoiden kuulemisen sekä kansainvälisen vertailun jälkeen on mahdollista ottaa lopullisesti kantaa asiaan. Erityisesti tulisi selvittää, ovatko käyttöhuoneet vähentäneet yliannostuksista johtuvia huumekuolemia. Kysymys ei ole yksiselitteinen ainakaan suomalaisessa päihdekulttuurissa, joka perustuu pääosin sekakäyttöön. Kokonaisvaltaisessa intressipunninnassa tulee huomioida myös käyttöhuoneiden haittapuolet. Huumeiden käytön lisääntymiseen liittyy edellä todetun mukaisesti niin yhteiskunnallisesti laajakantoisia kuin huomattavia henkilökohtaisia terveydellisiä ja sosiaalisia haittavaikutuksia sekä lisää järjestyshäiriöitä ja liitännäisrikollisuutta. Se tukee erityisesti järjestäytynyttä ja vakavaa rikollisuutta, joka toimii myös muilla rikollisuuden aloilla ja uhkaa demokraattisen yhteiskunnan perusrakenteita. Poliisin keskeisenä prioriteettina on torjua vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta Suomen ja EU:n alueella.

Helsingin poliisilaitos nimeää valiokunnan suulliseen kuulemiseen asiantuntijaksi rikostarkastaja Kimmo Sainion, joka toimii Rikostutkintayksikön ammattimaisen rikollisuuden tutkintatoiminnon johtajana.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja Jari Liukku

Rikostutkintayksikön johtaja
Rikosylitarkastaja Markku Heinikari

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 17.04.2024 klo 14:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta